

Anuradha Roy
Calul de lut

Traducere din engleză și note de
CRISTINA NICOLAE

HUMANITAS
fiction

*Sunt vas
Și sunt tîpsie
Sunt bărbat
Și sunt femeie
Sunt greșfrut
Și sunt limetă
Sunt hindus
Și sunt musulman
Sunt pește
Și sunt năvod
Sunt pescar
Și sunt timp
Sunt nimic
Spune Kabir
Nu sunt printre cei vii
Nici printre morți*

Kabir, cîndva în secolul al XV-lea
(tradus din hindi în engleză
de Arvind Krishna Mehrotra)

UNU

Joi, 11 octombrie

E toamnă, și sunt la universitate în Anglia. Niciodată n-am știut cum arată toamna. Acolo unde am copilărit eu, musonul se răcea și aducea cu el o iarnă atât de blândă, încât copacii nici nu se mai sinchiseau să-și schimbe culoarea, după care, în doar câteva zile, te arunca direct în infernul verii toride. Aici lumina e verde-aurie, iar în dreptunghiul de copaci conturat de fereastra mea, plutesc din cer frunze arămii și roșu-închis, însuflețite în aerul înflorat, în mișcare. E îndeajuns de liniște ca să aud foșnetul lor moale când se aștern pe pământ și scârțâitul peniței mele pe hârtia albastră a aerogramei. *Sunt bine, în avion totul a fost în regulă. De sus, toate casele arătau la fel, ca niște jucării. Iarba e de un verde diferit.*

— Tu întotdeauna reușești să pleci și să scapi, ție tot timpul ți-e ușor, îmi răsună-n minte vocea surorii mele.

Astea fuseseră cuvintele ei de despărțire la aeroport, deși nu le rostise cu glas tare. Tia mai are trei ani de școală și e învinsă în fiecare zi în bătăliile ei cu cărțile. Nu reușește să scoată mai mult de cincizeci la sută la nici un examen și ți-pă:

— Ce rost are *să citesc* despre *gaucho*¹ și flamenco, eu vreau *să fiu* în Argentina!

Are alte planuri de viitor, mereu schimbate, mai puțin o constantă: toate includ sticlă, nu hârtie. Oglinzi, lentile pentru aparate de fotografiat, dansat pe sticlă, turnat cocktailuri în pahare. Are o voce joasă, bogată, trebuie doar să înceapă să fredoneze leneș „Înaltă și zveltă, și tânără, și minunată”² că oamenii se și opresc să asculte. Picioarele ei lungi și subțiri arată că încă mai are mulți centimetri de crescut. Vrea să sară peste anii de școală, să descopere și să exploreze tinerețea, actoria, producția de film fără ca să se mai spetească pentru o diploma de facultate.

— Ce vrei să spui cu ce mai e nou? Se întâmplă vreodată ceva nou în cocina asta? s-a lamentat ea la telefon zilele trecute când am sunat-o. Acum că ai plecat tu, eu n-o să mai pot pleca niciodată. O să rămân blocată aici, să-i port de grijă lui Amma³ toată afurisita asta de viață.

— Câtă dramă, Tia, am zis eu. În ce carte trăiești zilele astea? Pun pariu că nu în *Micuțele doamne*. În fine, unde e Amma acum?

— Tot la serviciu. Și ocupată sunt și eu, a strigat ea, trântindu-mi telefonul în nas.

Se încruntă și lovește cu pumnii în imaginea reflectată în oglinda de lângă telefon de parcă și-ar îndrepta loviturile asupra mea. Eram sigură de asta.

1. Păzitor de vite în pampasul argentinian.

2. În original „Tall and thin and young and lovely” – posibilă trimitere la melodia „*The Girl from Ipanema*”.

3. „Mamă” (în tamil, în orig.).

Mi-am petrecut restul zilei chinuită de remușcări pentru sarcasmul meu, imaginându-mi-o pe Tia în camera ei, cu muzica năvălind puternic prin ușa încuiată în timp ce ea stă înăuntru, eschivându-se de la orice altceva, urându-mă tot mai mult cu fiecare țipăt furios de chitară electrică. Ușa o să îi rămână închisă până noaptea târziu, și mama o să bată în ea din ce în ce mai tare: *Tia, hai, vino să mănânci... Ce se întâmplă, Tia?... Spune-mi ce nu e în regulă.*

Dacă aș fi acasă, m-aș năpusti afară, aș ieși să alerg – trebuind neapărat să scap de acolo – indiferent de oră, oricât de greu ar fi de suportat zăpușeala.

Mă descurc bine la examene, însă Tia se înșală, nu mi-a fost deloc ușor să le iau și nu mi-e ușor nici acum. N-am nici un bănuț aici, sunt falită, cu o bursă care promovează impunerea virtuții prin austeritate. Bursa provine din pompos denumitul Fond Farhana Abdulali pentru Educația Fetelor¹ și e destinată musulmanelor. Acest lucru nu a descurajat-o pe Begum Tasneem Khan, care pusese ochii pe mine și a cărei privire pătrunzătoare mă urmărise în cea mai mare parte a ultimului an de școală, deși eu nu eram conștientă de asta. Într-o după-amiază, am fost convocată în biroul directoarei și am intrat pătrunsă de groază, dar am ieșit de acolo ținând strâns în mână tot soiul de formulare de cerere.

— De ce să nu te înscrii? întrebuse ea. N-are ce rău să-ți faci dacă încerci.

Oamenii care administrează bursa sunt legați de femeia aceasta printr-o adevărată rețea de legături feudale,

1. În original: *Farhana Abdulali Endowment for Girls' Education*.

și presupunerea mea e că gloria ei vertiginoasă îi făcea să nu îndrăznească să aducă în discuție problema religiei mele. Sau poate au crezut că anii petrecuți într-o școală musulmană mă făcuseră să fiu câte puțin din fiecare.

Unul dintre interviuri a presupus o cină cu mai marii orașului, toți uitându-se la mine ca niște potențiali socri, după cum a comentat mama, să vadă dacă știu diferența dintre furculiță și cuțit, dacă pot să fac conversație și să o anim, să râd, însă nu prea tare. Ea m-a sfătuit să nu mănânc aripioare și pulpe, ca să nu-mi zboare din farfuri. Când a sosit ziua cu pricina, am văzut-o pe Begum Tasneem de cealaltă parte a mesei din sala de banchete, dincolo de un veritabil câmp alb de luptă, care strălucea de argintărie și cristaluri. Stătea în mijlocul unui grup numeros de oameni solemni. Nu s-a uitat în direcția mea când bătrânul și blândul valet mi-a șoptit la ureche că voi fi servită de fiecare dată din partea stângă, niciodată din dreapta. La următoarea lui apariție, a murmurat:

— Stai dreaptă, copilă, ia un șervet.

Mi-am dat seama că florile pliate și țepene ce stăteau drepte în suporturi de argint erau destinate utilizării. M-am uitat pe furiș la ceilalți și am încercat să mă port ca o doamnă, tamponându-mi din când în când buzele cu delicatețe, și m-am abținut să mă bag sub masă, panicată, când șervetul mi-a alunecat de pe genunchi pe podea. Odată ce învălmășirea neclară de candelabre, mățăsurii și argintărie a căpătat contur și detalii, privirea mi-a căzut pe o față care stătea la masă ceva mai departe, și chiar atunci ea și-a umflat obrajii, și-a mijit ochii, s-a strâmbat la mine, zâmbind forțat, după care fața i-a devenit din nou serioasă. Nu am schimbat nici un cuvânt, dar pe urmă seara a fost mai ușoară.

După câteva săptămâni, Begum Tasneem m-a chemat în biroul ei cu o mulțime de ferestre. Îmi aduc aminte de vaza cu smalt albastru de pe măsuță, în care tronau crini păianjen, de șirurile de fotografii de grup de pe perete, de inima mea care bătea cu putere. Lumina dimineții, filtrată de perdele străvezii, venea din spatele ei, dându-i o strălucire nepământească, iar în aer plutea parfumul crinilor. Sosise ziua cea mare. Mă simțeam ca și cum aș fi fost transportată într-unul din basmele acelea populare în care o zeitate îi spune unei ființe umane uluite:

— Ce-ți dorește inima? Grăiește, și ți se va da.

Vocea lui Begum Tasneem părea să vină de undeva din apropierea crinilor și avea parfumul lor. Primisem o bursă la o mare universitate din Anglia, trebuia să plec la sfârșitul lui septembrie, iar ei se vor ocupa și de zbor. Perdelele au încetat să se mai legene și lumina a licărit câteva clipe. Dintr-o suflare aproape, mi-a spus, zâmbind ironic:

— Nu vor lăsa bursa să ți se urce la cap, cei de la Fond. Au calculat banii ca să se asigure că te întorci educată – dar și cumpătată, virtuoasă, recunoscătoare. O fată bună.

Apoi, cu o mișcare elegantă, istovită, mi-a dat de înțeles că trebuie să plec, părând că-mi face cu mâna și în același timp că îmi arată ușa.

— Așa cum te cunosc, Sarayu, a spus ea, nu vei lăsa un picuț de sărăcie să stea în calea distracției.

Ochii ei albaștri verzui, de obicei vigilenți și impersonali, păreau amuzați și chiar e posibil ca ea să fi zâmbit ușor când și-a coborât din nou privirea pe dosarul ce stătea deschis în fața ei.

Fiecare parte a Fondului Farhana Abdulali este alocată cu mare atenție: taxele merg direct la universitate, facturile de cămin se plătesc facultății, restul trebuie să ajungă

pentru mâncare, cărți și, din când în când, câte un film, și este remis lunar de un anume Abdulali în vârstă, care locuiește aproape de mare, lângă Brighton. Nu îl cunosc și nici nu știu cum să ajung la el. De fiecare dată când merg la cursuri și trec cu bicicleta pe lângă lampioanele japoneze din fața unui restaurant încântător de pe traseul meu sau studiez un avizier plin de reclame pentru concerte și piese de teatru, vreau să-i spun că o sută de lire în plus nu ar face nici cea mai mică diferență în viața lui, dar ar fi schimba-o considerabil pe a mea.

Austeritatea Abdulali înseamnă că uneori nu am suficienți bani în bancă pentru un apel internațional de trei minute, așa că pun o monedă de cincizeci de penny în cutia telefonică și aștept ca mama să ridice receptorul și să o salut. Știu că apelul se va întrerupe imediat. Ea își va da seama că am fost eu, iar eu știu prea bine locul de lângă ușă, lângă oglinda cea mare, unde trebuie să stea în picioare când răspunde la telefon doar ca să audă cum apelul se întrerupe. Preț de o clipă, cât să respiri o dată, suntem împreună, la cele două capete ale unui fir subțire ce se întinde peste continente și oceane.

La sfârșitul fiecărei zile, dacă nu reușesc să mă conving să mă întorc în camera mea pustie, mă duc la bibliotecă sau dacă nu la bibliotecă, atunci folosesc o cheie pe care am primit-o pentru subsolul unei biserici de la poalele dealului unde e facultatea mea. La subsol este un atelier de olărit pe care studenții îl pot folosi gratuit dacă s-au înscris la clubul de ceramică. Mă simt de parcă aș fi căzut printr-o viziună de iepure într-o peșteră secretă – unde luminile rămân aprinse, cuptoarele de ardere, uneltele și roțile sunt îngrijite de spiriduși care își fac treaba nevăzuți, unde stocurile de material sunt reînnoite ca prin

farmec și poți intra la orice oră din zi sau din noapte. Nu am văzut niciodată ceva atât de luxos.

În ceasurile în care stau la roata de olărit, nu trebuie să am de-a face cu alți oameni. Nu trebuie să le spun ce studiez, sau de unde sunt, sau să le zâmbesc cu o uimire mulțumită când îmi spun că întotdeauna și-au dorit să meargă în India. În plus, acolo e cald, există un ceainic și pliculețe de ceai, o cutie mereu plină cu biscuiți cu ghimbir, dolofani și greu de mestecat. Roata se învârtă, pun pe ea un bulgăre de lut, acopăr lutul cu mâinile și dacă închid ochii, țin în palme întreaga planetă, învârtindu-se cu zumzetul unui motorăș. Nu vreau să plec din atelier, vreau să aduc aici un pat de campanie și cărți și să fiu o pustnică.

Marti, 16 octombrie

Singurătatea mea nu a ținut mult. Astă-seară, după numai o săptămână în peștera mea, în clipa în care am descuiat ușa, mi-am și dat seama că mai era o persoană acolo. I-am simțit prezența înainte chiar să văd pe cineva, eram indignată, simțeam că mi se încălcaseră teritoriul. În loc de iz de pământ umed, am simțit miros de aftershave. Auzeam tremolourile de la radio, apa curgând dintr-un robinet.

Atomii din jurul meu s-au rearanjat într-un model ce nu-mi era cunoscut. M-am răsucit pe călcăie să plec. Sunetul apei s-a oprit însă și o voce a întrebat dacă era cineva acolo.

La prima vedere, am fost surprinsă de persoana care a venit dinspre chiuvetă. Am văzut că era fată, că era înaltă și zveltă, dar mânecile suflecate lăsau să se vadă